ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 4.10.2013
COM(2013) 683 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно прилагането на Директива 91/676/ЕИО на Съвета за опазването на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници въз основа на докладите на държавите членки за периода 2008—2011 г.

{SWD(2013) 405 final}

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно прилагането на Директива 91/676/ЕИО на Съвета за опазването на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници въз основа на докладите на държавите членки за периода 2008—2011 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

С Директива 91/676/ЕИО на Съвета (директивата за нитратите) се цели да се намали замърсяването на водите, причинено от нитрати от селскостопански източници, и да се предотврати замърсяване от този вид чрез редица стъпки, които да бъдат предприети от държавите членки:

- наблюдение на водите на всички видове водни басейни (по отношение на концентрацията на нитрати и трофичното състояние);
- определяне на замърсените или изложени на риск от замърсяване води въз основа на критериите, определени в приложение I към директивата;
- посочване на уязвимите на нитрати зони – области, които захранват определени води и допринасят за замърсяването;
- съставяне на кодекси за добри селскостопански практики, прилагани доброволно на цялата територия на държавата членка;
- съставяне на програми за действие, включващи набор от мерки за предотвратяване и намаляване на замърсяването на водите с нитрати и прилагани задължително в посочените за уязвими на нитрати зони или на цялата територия;
- преразглеждане и евентуално ревизиране най-малко на 4 години на посочените за уязвими на нитрати зони и на програмите за действие, и
- представяне пред Комисията на всеки четири години на доклад за напредъка по прилагането на директивата.

Докладите, представяни от държавите членки съгласно член 10 от директивата за нитратите, следва по-специално да съдържат информация, отнасяща се до кодексите за добра селскостопанска практика, посочените за уязвими на нитрати зони, резултатите от наблюдението на водите и резюме на съответните аспекти на програмите за действие, изготвени във връзка с уязвимите на нитрати зони.

Въз основа на тези доклади с настоящия доклад се изпълняват задълженията на Комисията съгласно член 11. Той се основава главно на информацията, представена от държавите членки за периода 2008—2011 г. и е придружен от работен документ на службите на Комисията **(**SEC(2013)xxx**),** който съдържа карти и таблици с показатели за натоварването от хранителни вещества от селскостопански източници, качеството на водите и посочените за уязвими на нитрати зони както на равнище ЕС, така и за всяка държава членка.

За втори път всички 27 държави членки предоставиха доклад. Вече е възможно да се направи сравнение с предходния период на отчитане за всички държави

членки. Докладите бяха предоставени през 2012 г., а в началото на 2013 г. беше предоставена допълнителна информация.

2. РАЗВИТИЕ НА НАТИСКА ОТ СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Численост на селскостопанските животни

Броят на селскостопанските животни е източник на един от основните видове върху околната среда, породен от селското стопанство. Големият брой животни, съсредоточени на местно или регионално равнище, поражда сериозни рискове за околната среда, тъй като полученият животински тор не съответства на наличните площи и нуждите на културите. Това неравновесие създава излишък от хранителни вещества, които в голямата си част рано или късно преминават във водите (нитрати и фосфати) и въздуха (амониеви и азотни оксиди), ако не бъдат изведени от района.

Тъй като не всички държави членки са представили пълни данни за числеността на животните[1], по-долу са представени официалните статистически данни на Евростат.

По отношение на говедата[2] сравнението между отчетните периоди 2004—2007 г. и 2008—2011 г. показва лек спад в ЕС-27(-2 %)[3]. Най-големи стойности на относителен спад са отбелязани в Румъния (-20 %), Малта (-17 %), България (-13 %) и Словакия (-9 %), а увеличение е установено в Нидерландия (+6 %), Полша (+4 %) и Франция (+4 %).

В ЕС-27 числеността на млекодайните говеда е намаляла с 5 % между периодите 2004—2007 г. и 2008—2011 г.[4] Най-големи стойности на относителен спад са отбелязани в Румъния (-18 %), Словакия (-15 %), Испания (-14 %), България и Поругалия (-13 %), Естония, Малта и Гърция (-12 %), Унгария и Литва (-11 %), а числеността се е увеличила в Люксембург (+8 %), Нидерландия (+4 %) и Дания (+3 %).

Числеността на свинете е намаляла с 5 % в ЕС-27 между отчетните периоди 2004—2007 г. и 2008—2011 г.[5] Най-големи стойности на относителен спад са отбелязани в Словакия (-36 %), Чешката република (-33 %), Словения (-28 %), България (-26 %), Полша (-22 %), Унгария (-19 %), Малта (-18 %), Литва (-16 %) и Румъния (-14 %). Числеността се е увеличила в Гърция (+10 %), Нидерландия (+7 %), Люксембург (+6 %) и Естония (+3 %).

Данни на Евростат за домашните птици са налични само за 2003 г., 2005 г., 2007 г. и 2010 г.[6], като те не показват изменение на средните стойности за ЕС-27 въпреки големите различия в отделните държави членки. Числеността се е увеличила значително в Латвия (+28 %), Словения (+22 %), Австрия (+19 %) и

---

1 Данните, предоставени от държавите членки, са представени в таблица 1 от работния документ на службите на Комисията.

2 „Говеда“ означава всички категории едър рогат добитък.

3 Вж. таблица 2.1 от раздел I от работния документ на службите на Комисията; промяната в проценти е изчислена като промяна в средния брой за периода 2008—2011 г. в сравнение със средния брой за периода 2004—2007 г.: [(средно 2008—2011 г.) — (средно 2004—2007 г.)]/[(средно 2004—2007 г.)] x 100.

4 Вж. таблица 2.2 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

5 Вж. таблица 2.3 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

6 Вж. таблица 2.4 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

Нидерландия (+13 %), а спад е отбелязан в Кипър (-21%), България (-16 %), Естония (-17 %), Финландия (-11 %) и Ирландия (-10 %).

Установени са големи различия и в числеността на овцете[7], със значително относително увеличение между двата отчетни период в Литва (+67 %) и сериозен относителен спад в Португалия (-30%), Нидерландия (-28 %) и Полша (-26 %).

Според данните, докладвани от държавите членки, употребата на животински азотен тор е намаляла между двата отчетни периода с над 10 % в Чешката република, Литва, Португалия, Словакия, Испания и Северна Ирландия, а се е увеличила с над 10 % в Кипър, Унгария и Швеция. Не всички държави членки са докладвали данни за употребата на животински азотен тор, поради което обща стойност за ЕС-27 не може да бъде изчислена.

Употреба на минерални торове

Според Евростат и Fertilizers Europe[8] употребата на минерални азотни торове в ЕС-27 през периода 2008—2010 г. е намаляла с 6 % в сравнение с употребата през периода 2006—2007 г.[9] От 2010 г. насам употребата на минерални азотни торове е останала стабилна.[10] Годишното потребление на азотни торове в ЕС понастоящем възлиза на 11 млн. тона — почти 30 % под максималните стойности от преди 25 години. През 2010 г. употребата на фосфорни и калиеви торове е възлизала на 2,5 млн. тона — почти 70 % спад в сравнение с максималните стойности от края на 80-те години на 20-и век.[11]

Азотен баланс и освобождаване на азот в околната среда

По отношение на азотния баланс в различните държави членки могат да бъдат установени сериозни различия. Големи различия могат да бъдат установени и по отношение на фосфора[12].

Информация за освобождаването на азот в околната среда не е предоставена от всички държави членки[13]. Въпреки това въз основа на наличните данни е отчетено намаляване на освобождаването. Както в предходните отчетни периоди, селското стопанство продължава да бъде основен източник на азот, който се освобождава в околната среда. Относителният дял на животинския тор, минералните торове и другите източници на замърсяване варира в различните държави членки и в самите държави членки в зависимост от много фактори, включително гъстотата на населението, особено в някои крайбрежни области.

3. НАБЛЮДЕНИЕ, КАЧЕСТВО И ТЕНДЕНЦИИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ВОДИТЕ

Мрежи за наблюдение

---

7 Вж. таблица 2.5 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

8 Fertilizers Europe е сдружение на производителите на торове.

9 Вж. таблица 4 от раздел I от работния документ на службите на Комисията. В таблица 3 са представени данни за годишната употреба на изкуствени и животински азотни торове, отчетени от държавите членки.

10 Вж. фигура 1 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

11 Вж. фигура 1 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

12 Вж. таблица 5 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

13 Само 15 държави членки предоставиха пълни данни.

Подземни води

В сравнение с периода 2004—2007 г. през отчетния период 2008—2011 г. общият брой на докладваните станции за наблюдение на подземни води в ЕС-27 се е увеличил с около 10 % до 33 493 станции. Средната гъстота на мрежата в ЕС е около 8 станции на площ от 1000 кв.км[14]. Най-голяма гъстота е установена в Малта и Белгия съответно с почти 130 и почти 100 станции на площ от 1000 кв. км. Напротив, най-ниска е гъстотата във Финландия и Германия с по-малко от 1 станция на 1000 кв. км.

Средната честота на вземането на проби в ЕС е почти 3 пъти годишно и варира между един път годишно в Латвия, Литва и Дания и 5 пъти годишно в Обединеното кралство и Белгия[15].

Повърхностни води

През периода 2008—2011 г. общият брой на докладваните станции за наблюдение на сладки води в ЕС-27 се е увеличил с около 9 % до 29 018 станции в сравнение с периода 2004—2007 г. Средната гъстота в ЕС е около 6,9 станции на площ от 1000 кв. км. Най-голяма е гъстотата в Обединеното кралство и Белгия. Напротив, най-ниска е гъстотата във Финландия, Гърция и Германия[16].

По отношение на солените води общият брой на станциите за наблюдение в ЕС-27 се е увеличил от 2 577 на 3 210 станции между двата отчетни периода.[17]

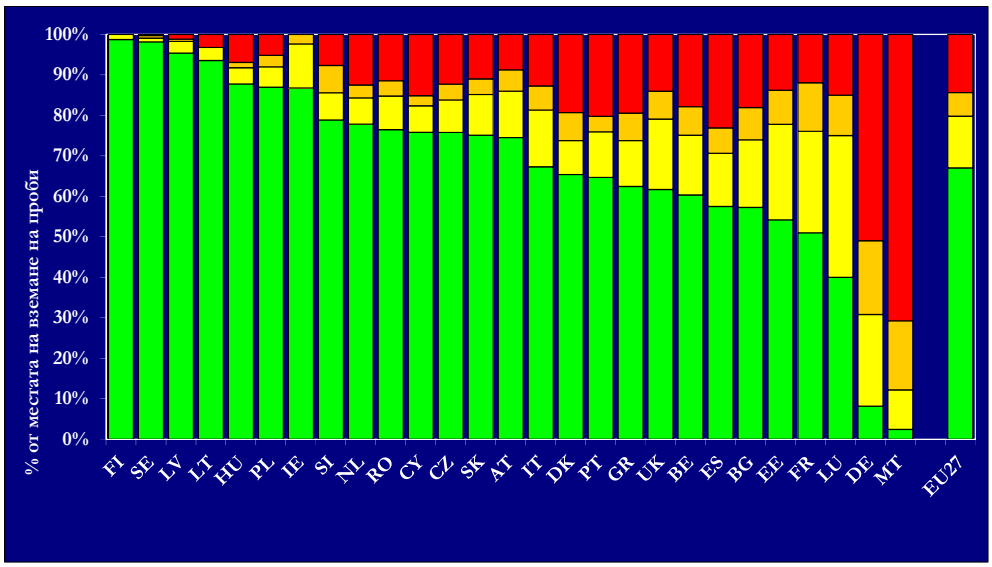
Честотата на вземане на проби от повърхностни води (всички водни басейни) варира от 3 пъти годишно в Малта и Гърция на почти 60 пъти годишно в Дания[18].

Качество на водите

Подземни води

През периода 2008—2011 г. в 14,4 % от станциите за подземни води в ЕС-27 е отчетено надвишаване на концентрацията от 50 mg нитрати на литър, а при 5,9 % са отбелязани стойности между 40 и 50 mg[19]. Това е леко подобрение в сравнение с предходния отчетен период, през който 15 % от станциите са отчели надвишаване на концентрацията от 50 mg, а в 6 % са отбелязани стойности между 40 и 50 mg. Най-ниски стойности на концентрацията на нитрати са установени във Финландия, Швеция, Латвия, Литва и Ирландия. Напротив, най-високите концентрации на нитрати са установени в Малта и Германия. При различните видове подземни водни тела най-високо качество е установено при затворените подземни водни тела, където в почти 85 % от станциите концентрацията е била под 25 mg нитрати на литър[20]. Делът на станциите с концентрация над 50 mg е бил по-висок при подпочвените води с дълбочина 5—15 m в сравнение с дълбоките подземни водни тела, въпреки че разликите в нивата на подземните води са били малки.

14 Вж. таблица 6 и фигура 2 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
15 Вж. фигура 3 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
16 Вж. таблица 7 и фигура 4 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
17 Вж. таблица 8 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
18 Вж. фигура 5 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
19 Вж. фигура 6, таблица 9 и карта 1 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.
20 Вж. фигура 7 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

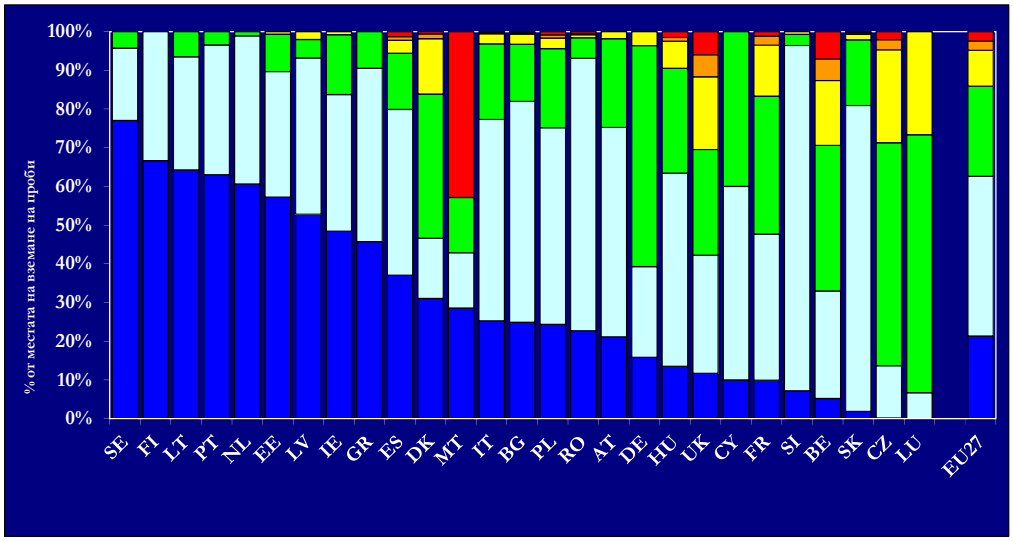
Фигура А. *Диаграма на честотата по класове подпочвени води (средногодишна концентрация на нитрати)*[21],[22]*. Посочените резултати са от всички станции за подземни води и от различни дълбочини.*

[21] Не във всички случаи от станциите за подземни води с дългосрочно ниски концентрации на нитрати са били вземани проби на всеки четири години. Поради това фигурата може да показва леко увеличен процент станции с висока концентрация на нитрати.

[22] Сравнението с Фигура 2 от *работния документ на службите на Комисията, придружаващ доклада на Комисията до Съвета и Европейския парламент за изпълнението на Директива 91/676/ЕИО за опазване на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници, изготвен въз основа на докладите на държавите членки за периода 2004 — 2007 г.*, може да бъде затруднено поради съществените разлики в броя на наблюдаваните станции (напр. Австрия, тъй като тя докладва данни за всички станции за наблюдение за периода 2008 — 2011 г., докато обобщени данни бяха докладвани през периода 2004 — 2007 г.)

Сладки повърхностни води

Според годишните средни стойности от всички докладвани станции за наблюдение в ЕС-27, в 62,5 % концентрацията е била под 10 mg нитрати на литър, в 2,4 % концентрацията е била между 40 и 50 mg на литър, а в 2,4 % е надвишавала 50 mg на литър[23]. Това също представлява подобрение в сравнение с предходния отчетен период, през който в 3 % от станциите концентрацията е надвишавала 50 mg на литър, а в 2,9 % е била между 40 и 50 mg на литър. По отношение на зимните средни стойности в 2,9 % концентрацията е надвишавала 25 mg на литър, а в 2,4% е била над 50 mg на литър. Най-ниски средногодишни стойности на концентрацията в сладки повърхностни води са установени във Финландия и Швеция, следвани от Литва, Португалия и Нидерландия, а най-високи стойности в Малта, Обединеното кралство и Белгия, където в голяма част от станциите концентрацията е надвишавала 40 mg нитрати на литър.

Фигура Б. *Диаграма на честотите на средната концентрация на нитрати в сладки повърхностни води (средногодишна концентрация на нитрати).*

Оценката на трофичното състояние се е различавало значително в отделните държави членки не само по отношение на използваните параметри, но и на методологиите за определяне на класовете трофични състояния[24]. Освен това, някои държави членки не предоставиха данни или предоставиха непълни данни за еутрофикацията на реките (Германия, Дания, Франция, Кипър, Малта, Румъния и Обединеното кралство) и езерата (Кипър, Чешката република, Франция, Люксембург, Малта и Обединеното кралство).

От всички докладвани станции за наблюдение на реки в ЕС-27 съответно 16,3 % и 6,3 % са били с еутрофни и хипертрофни води, а съответно 35,4 % и 20 6 % са били с олиготрофни и ултра-олиготрофни. Най-голям дял станции с ултра-олиготрофни води по реки е установен в Испания, следвана от България и Словения, а най-голям дял хипертрофни станции е установен в Белгия и

[23] Вж. фигура 8, таблица 10 и карта 4 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

[24] Вж. обобщаващите таблици на държавите членки в раздел V от работния документ на службите на Комисията.

Нидерландия, следвани от Чешката република и Финландия. Високи равнища на еутрофикация са установени и в Литва и Люксембург[25].

От всички докладвани станции за наблюдение на езера в ЕС-27 съответно 24,1 % и 12,7 % са били с еутрофни и хипертрофни води, а съответно 36,6 % и 2,4 % са били с олиготрофни и ултра-олиготрофни. Най-голям дял станции по езера за с ултра-олиготрофни води е установен в Латвия, следвана от Испания, а най-голям дял станции с еутрофни или хипертрофни води е установен в Нидерландия, следвана от Дания, Словакия, Полша, България и Белгия[26]. Като цяло трофичното състояние на реките е по-добро от състоянието на езерата[27].

Солени води

В солените[28] води концентрациите на нитрати са по-ниски в сравнение с концентрациите в сладките води[29], като при 1,4 % от станциите се отчита концентрация над 25 mg нитрати на литър, а в 72,5 % от станциите концентрацията е под 2 mg според годишните средни стойности. Подобни данни се посочват за зимните средни и максимални стойности.

Не е възможна оценка на трофичното състояние за целия ЕС-27 поради липса на данни от много държави членки[30], както и поради големите различия в методологиите. Например, не бяха получени данни от Кипър, Румъния, Германия, Дания, Франция, Ирландия, Португалия и Швеция. От Обединеното кралство, само Северна Ирландия изпрати цифрови данни. От Белгия данни изпрати само Фландрия. Въз основа на наличната информация Белгия е посочила всички свои солени води като хипертрофни, а България, Латвия, Литва и Нидерландия са посочили всички станции за солени води като станции с еутрофни води.

Тенденции в качеството на водите

Подземни води

Сравнението на резултатите от наблюдението на водите за периода 2008—2011 г. с тези за периода 2004—2007 г., в ЕС-27 като цяло и в много държави членки, при повечето станции е показало стабилна тенденция (42,7 % в ЕС), а делът на станциите с низходяща тенденция е бил почти равен на дела на станциите с възходяща тенденция (съответно 30,7 % и 26,6 %) — положение, съпоставимо с предходните отчетни периоди[31]. Най-голям дял на станциите с низходяща тенденция е установен в Ирландия, най-стабилен в Латвия, а за най-голям брой с низходяща тенденция съобщава Естония.

Сладки повърхностни води

В ЕС-27 низходяща тенденция в средногодишните концентрации на нитрати е установена в 42,1 % от всички станции за наблюдение на сладки води, от които 12,1 % са показали значителна низходяща тенденция[32]. 38,7 % от станциите за

25 Вж. фигура 10 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

26 Вж. фигура 11 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

27 Вж. фигура 12 и карта 7 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

28 „Солени води“ означава преходни, крайбрежни и морски води.

29 Вж. фигура 9 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

30 Вж. фигури 13а—г от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

31 Вж. фигура 14 и карта 3 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

32 Силната низходяща тенденция се определя като разлика в концентрациите на нитрати, която е по-голяма от -5 mg на литър.

наблюдение са показали постоянни концентрации, а 19,1 % от станциите — възходяща тенденция[33]. Качеството на сладките повърхностни води в ЕС-27 се е подобрило през настоящия отчетен период. Делът на станциите с концентрация, по-голяма от 25 или 50 mg нитрати на литър, е намалял в сравнение с периода 2004—2007 г. Не са установени тенденции за трофичното състояние на повърхностните води поради липса на данни за повечето води.

4. ПОСОЧВАНЕ НА УЯЗВИМИТЕ НА НИТРАТИ ЗОНИ

От държавите членки се изисква да посочат като уязвими зони всички зони на територията си, които захранват замърсени води или води, изложени на риск от замърсяване, ако не бъдат предприети действия. Поне веднъж на всеки четири години от държавите членки се изисква да преразгледат и, ако е необходимо, да ревизират уязвимите на нитрати зони въз основа на резултатите от наблюдението на водите. Вместо да определят конкретни зони, държавите членки могат да решат да приложат програма за действие, обхващаща цялата територия. Австрия, Дания, Финландия, Германия, Ирландия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Словения, областта Фландрия и Северна Ирландия са възприели този подход, като така се гарантира по-добро опазване на всички води, а не само на тези, които отговарят на критериите от приложение I към директивата.

Като се вземе предвид площта на държавите членки, които прилагат подход за цялата територия, общата площ в ЕС, за която се прилагат програми за действие, през 2012 г. е била около 1 952 086,5 km^2 , което отговаря на около 46,7 % от цялата сухоземна площ на ЕС.

В сравнение с 2008 г. общата площ в ЕС, посочена като уязвима зона, се е увеличила, като увеличението е значително в Румъния, Белгия — Валония, Испания, Швеция и Обединеното кралство[34].

5. ПРОГРАМИ ЗА ДЕЙСТВИЕ

От държавите членки се изисква да приемат една или повече програми за действие, които се прилагат за посочените уязвими зони или за цялата територия. Програмата за действие включва поне мерките, посочени в приложения II и III към директивата и които се отнасят, наред с другото, за периодите, през които торенето с минерални и органични торове е забранено, минималния изискван капацитет за съхранение на животински тор, ограничението за разпръскване на торове и торенето в близост до води или на склонове.

Следните 23 държави членки са приели нова или преразгледана програма за действие през периода 2008—2011 г.: Австрия, Белгия, България, Кипър, Чешката република, Естония, Франция, Унгария, Ирландия, Литва, Люксембург, Латвия, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Швеция, Словения, Словакия, Обединеното кралство и няколко района в Италия и Испания. В изменените програми за действие периодите за торене с течен оборски тор и изкуствени торове и съответно изискванията за капацитет за съхранение на животински тор в много случаи са станали по-строги. Това се

[33] Вж. фигура 15 и карта 6 от раздел I от работния документ на службите на Комисията.

[34] Вж. таблица 11 и карта 8 от раздел II от работния документ на службите на Комисията.

отнася и за торенето с животински и изкуствени торове при неблагоприятни климатични условия, по наклонени терени и в близост до повърхностни води.

По отношение на ефективността на програмите за действие за предотвратяване и намаляване на замърсяването на водите с нитрати държавите са докладвали много малко информация, което поражда загриженост. Държавите членки следва да оценяват въздействието на програмите за действие върху качеството на водите, включително и по отношение на сроковете, за да може да се вземат информирани решения за постигане на целите както на директивата за нитратите, така и на друго законодателство относно опазването на водите. В общи линии може да се отбележи, че в някои държави членки изпълнението на програмите за действие е било определящо за подобряването на качеството на водите. За държавите членки, които неотдавна са ревизирали програмите за действие, пълното въздействие на новите мерки ще бъде все по-осезаемо в бъдеще. В други държави членки подобрението може да бъде възпрепятствано от различни причини, свързани не само с неуместността на някои мерки от програмата за действие, но също и с прилагането на програми за действие на малки или разпокъсани територии (например в Полша, Франция и Италия) или поради многобройните изключения, които се прилагат за общите правила (например изключения по отношение на периодите на забрана в Нидерландия, Германия и Люксембург).

Общото ограничение върху разпръскването на торове продължава да бъде най-голямото предизвикателство като мярка, която да се прилага в целия ЕС. Някои държави членки са взели решение за установяване на ограничения по отношение на общия азот (Нидерландия, Ирландия, Северна Ирландия и Фландрия имат ограничение и за фосфора) за всички култури, което представлява опростен и ясен начин за уведомяване на земеделските стопани за техните задължения и за улесняване на контрола. Други са избрали да прилагат по-комплексни системи, които не са толкова ясни и поради това може да са по-малко ефективни по отношение на опазването на водите.

Капацитетът за съхранение на животински тор е друг важен елемент, който изисква допълнително внимание. Той представлява сериозна финансова тежест за земеделските стопани, въпреки че тази тежест се уравновесява чрез намалената употреба на минерални торове (което води и до намалени емисии на парникови газове), поради увеличената ефективност на азота в животинския тор и по-добрите работни условия за земеделските стопани. В тази област са необходими засилени действия, включително събиране на повече информация за текущия наличен капацитет за съхранение в земеделските стопанства.

Отговорни за контрола на програмите за действие са държавите членки, а прилагането на правилата за кръстосано спазване на Общата селскостопанска политика е важен аспект при гарантирането на спазване на изискванията от страна на земеделските стопани. Сред подходите за контрол, заслужаващи по-сериозно внимание, могат да се посочат— Нидерландия и Фландрия, които са разработили строги режими за контрол на превоза на животински тор чрез използването на GPS системи за проследяване.

6. ДЕРОГАЦИИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА МАКСИМАЛНОТО КОЛИЧЕСТВО ОТ 170 KG АЗОТ НА ХЕКТАР ЗА ГОДИНА

В Директивата за нитратите се предвижда възможност за дерогация по отношение на максималното количество от 170 kg азот на хектар за година за животински тор, при условие че са изпълнени обективните критерии, определени в приложение III към директивата, и че количествата съгласно дерогацията не нарушават постигането на целите на директивата.

Дерогациите се предоставят посредством решение на Комисията въз основа на становище на Комитета за нитратите, който подпомага Комисията при прилагането на директивата. Към края на 2012 г. бяха влезли в сила дерогации в седем държави членки по отношение на цялата територия (Дания, Нидерландия, Германия, Обединеното кралство, Ирландия) или на някои от техните области (Фландрия в Белгия; Ломбардия, Пиемонт, Венето и Емилия Романя в Италия)[35]. Стандартите за управление, изисквани от земеделските стопани, получили правото на дерогации, следва да бъдат по-високи от тези в програмите за действие, с допълнителни задължения за планиране на хранителните вещества и допълнителни ограничения по отношение на управлението на земята. Комисията ще продължи да предприема подходящи действия, за да гарантира качеството на програмите, по-специално в контекста на предоставянето на нови дерогации или на разширяване на съществуващи такива, а също и в зависимост от тенденциите в качеството на водите.

7. ПРОГНОЗА ЗА КАЧЕСТВОТО НА ВОДИТЕ

Методите, прилагани от държавите членки за оценка на развитието по отношение на качеството на водите, се основават предимно на анализ на тенденциите и/или компютърни симулации, понякога едновременно с анализи на развитието на селскостопанските практики. Не всички държави членки са предоставили тази информация.

Резултатите от наличните анализи показват, че повечето държави членки прогнозират допълнително намаляване на концентрациите на нитрати в подземните и повърхностните води благодарение на въздействието на промените в селскостопанските практики, стимулирани от прилагането на директивата и от няколко селскостопански мерки по отношение на околната среда, съдържащи се в програмите за развитие на селските райони, както и прилагането на правилата за кръстосано спазване. Пречка за реализацията на тези прогнози обаче може да се окаже високата степен на несигурност, свързана с големите различия в климатичните и почвените условия и тяхното въздействие върху качеството на водите, особено на подземните води.

8. ПРОЦЕДУРИ ЗА НАРУШЕНИЯ

Към юни 2013 г. бяха образувани десет процедури за нарушения срещу осем държави членки (срещу Франция във връзка с посочването на уязвими на нитрати зони (УНЗ); срещу Франция във връзка с програмата за действие (ПД); срещу Люксембург във връзка с ПД; срещу Гърция във връзка с УНЗ; срещу Гърция във връзка с ПД; срещу Полша във връзка с УНЗ и ПД; срещу Словакия във връзка с наблюдението, УНЗ и ПД; срещу България във връзка с ПД;

[35] Вж. таблица 12 от раздел III от работния документ на службите на Комисията.

Италия във връзка с ПД и Латвия във връзка с ПД). Освен това към седем държави членки бяха отправени седем искания по проекта EU Pilot[36] (към Белгия — Валония за УНЗ, ПД и контрол; към България във връзка с наблюдение и УНЗ; към Швеция във връзка с УНЗ; към Малта във връзка с ПД; към Кипър във връзка с ПД; към Чешката република във връзка с ПД; към Естония във връзка с ПД) с цел да бъдат изяснени въпроси, свързани с някои аспекти на тяхното законодателство за прилагане на директивата за нитратите.

Делата във връзка с посочването на УНЗ често са свързани с непълно определяне на еутрофните води и/или посочването на зони, които захранват такива води. Това се отнася особено за морските води.

Делата във връзка с програми за действие най-често засягат недостатъчната продължителност на периодите на забрана за разпръскване на изкуствени и животински торове, недостатъчните изисквания за капацитет за съхранение на животински тор, недостатъчните и/или неясни правила за ограничаване на общото торене, недостатъчните правила за предотвратяване на замърсяването на водите чрез правила относно торенето на стръмни склонове, замръзнали или заснежени терени или в близост до водни басейни.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И БЪДЕЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Натискът от селското стопанство е намалял, макар и неравномерно, през периода 2008—2011 г. в сравнение с периода 2004—2007 г. по отношение на числеността на говедата, свинете и овцете и е останал непроменен по отношение на домашните птици. Същевременно потреблението на химични торове е намаляло, което представлява продължаване на тази дългосрочна тенденция.

Наблюдението на качеството на водите се е подобрило, като е отбелязано нарастване на общия брой на станциите за наблюдение на подземни и повърхностни води. От всички докладвани станции за повърхностни води в 14,4 % концентрацията е била над 50, а в 5,9 % между 40 и 50 mg нитрати на литър, което представлява леко подобрение в сравнение с предходния отчетен период, но същевременно показва необходимостта от намаляване и предотвратяване на замърсяването. Положението е различно в рамките на ЕС, но в някои държави членки програмите за действие вече дават добри резултати.

Качеството на сладките повърхностни води се е подобрило от гледна точка на концентрациите на нитрати. Делът на станциите с концентрация над 25 или 50 mg е намалял в сравнение с предходния отчетен период. Заключения по отношение на развитието на трофичното състояние обаче не могат да бъдат направени поради два важни фактора: i) различните методи за оценка, използвани от държавите членки, и ii) липсата на данни, особено по отношение на солените водни басейни. Все пак преходните, крайбрежните и морските води в много части на Европа продължават да бъдат еутрофни (Балтийско море и неговото крайбрежие, Черно море, части от крайбрежието на Северно море и на Средиземно море). Въпреки че това зависи и от други видове натиск (например натиск във връзка с човешката дейност, особено в туристически

[36] EU Pilot е система, разработена през 2008 г. във връзка със съобщението на Комисията *„Прилагане на правото на общността“* [COM(2007) 502 окончателен] с цел да бъде подобрен методът на работа между службите на Комисията и органите на държавите членки.

крайбрежни райони), са необходими допълнителни действия по отношение на разширяването на посочените УНЗ и укрепването на програмите за действие.

Общото качество на програмите за действие се е подобрило, като мерките са станали по-строги, методологиите относно торенето са подобрени, а прилагането на разпоредбите е засилено. Осведомеността за задълженията съгласно директивата също се подобрява. Остават обаче някои проблеми, преди всичко вързани с ограничението за разпръскване на торове, и мерките, свързани с капацитета и изграждането на съоръжения за съхранение на животински тор. Други елементи, като например актуалното развитие на енергийните култури и на производството на биогаз (по-специално в Германия), пораждат нови предизвикателства, които ще трябва да бъдат обхванати адекватно от програмите за действие. Също така поради нарастването на добивите на мляко в някои държави членки ще бъде необходимо адаптиране на коефициентите за производство на животински тор от млечна крава. Положителен резултат е, че някои режими за хранене на непреживни селскостопански животни са подобрени от гледна точка на хранителните норми за съдържание на протеини и фосфати, което следва допълнително да намали натоварването с хранителни вещества.

Натискът от градинарството не е засегнат в достатъчна степен в програмите за действие, но работата с държавите членки и научната общност ще доведе до подобряване на разбирането и практиката в тази област. Като се има предвид, че градинските култури пораждат значителни рискове за водите поради интензивността на отглеждането и особеностите на растенията, ще бъде необходимо да се предприемат конкретни мерки.

Продължава да предизвиква безпокойство въпросът, че наред с подобряващите се като цяло земеделска практика и качество на водите, все още има слаби места, където все още не се очакват подобрения и които се нуждаят от по-голямо внимание в бъдеще, особено по отношение на мерките в програмите за действие. Докато някои от тези слаби места са свързани с интензивното животновъдно или градинарско производство, други са свързани с почвени и геоложки образувания (например песъчливи и льосови почви, както и карстови и други порести скали). Държавите членки ще трябва да засегнат тези аспекти не на последно място чрез изискванията и разпоредбите на член 5, параграф 5 от директивата. В съответствие с този член в бъдеще Комисията ще бъде особено бдителна по отношение на необходимостта държавите членки да вземат допълнителни мерки или да предприемат засилени действия в зависимост от тенденциите в качеството на водите.

Последните оценки на прилагането на Рамковата директива за водите (РДВ)[37], както и проучванията, извършени в рамките на международни конвенции, показват, че дифузните източници на замърсяване пораждат най-много пречки пред постигането на добро състояние на водите в ЕС. Поради това в представения неотдавна *План за опазване на водните ресурси на Европа*[38] директивата за нитратите се определя като една от основните мерки за постигане на целите на РДВ.

---

[37] Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите, ОВ L 327, 22.12.2000 г., стр. 1.

[38] COM(2012) 673 окончателен.

Освен това директивата за нитратите се определя като допринасяща за намаляването на емисиите на амоняк и двуазотен оксид благодарение на цялостното въздействие върху по-доброто управление на животинския тор и оптималната употреба на изкуствените торове, ограничена до нуждите на посевите. Разширяването на уязвимите на нитрати зони и/или прилагането на еднакви правила извън посочените за уязвими на нитрати зони допълнително ще намали тези емисии във въздуха.

По-нататъшното прилагане на директивата за нитратите ще бъде полезно и по отношение на ресурсната ефективност на животинските и изкуствените торове в съответствие с консултативното съобщение относно устойчивото използване на фосфора [COM(2013) 517].